

Gerrit Schalk, met op de achtergrond de Platanus orientalis Schalk's Favourite, een door samen met zijn broer Pieter zelf geteelde en geselecteerde smalle plataan.

Ruim een jaar na dato blikt de geestelijk vader van de onverenigbaarheidlijst voor laanbomen, Gerrit Schalk (65) uit Lienden, nog eens terug op wat er sinds de introductie van de lijst op het gebied van onverenigbaarheid is gewijzigd. En dat is niet al te veel, zo blijkt.

Auteur: Ruud Jacobs

Meer vraag naar bomen op eigen wortel

Angst voor onverenigbaarheid is beslissende factor

"In het afgelopen jaar zijn er eigenlijk slechts enkele veranderingen in de lijst doorgevoerd. Toch heeft deze onverenigbaarheidlijst zijn waarde bewezen en nog steeds geeft de lijst houvast voor zowel kwekers als afnemers." Schalk is met zijn jarenlange ervaring in de boomteelt en zeker ook als onderzoeker bij Naktuinbouw iemand die met kennis van zaken spreekt. "Bij onverenigbaarheid kan het soms wel twintig jaar duren voordat de gevolgen zichtbaar worden. Ik noem het dan ook wel eens een echte sluipmoordenaar." Toch is het fenomeen onverenigbaarheid zeker niet nieuw en had men volgens

Schalk in de boomteelt vroeger ook al een visie op bepaalde entingen. "Hier in de Betuwe had men 40 jaar geleden kersbomen die eigenlijk veel te groot waren. Er zijn toen proeven gedaan met *Prunus incisa* als onderstam en enten van kersen zoals Hedelfinger, Varikse Zwarte en Early Rivers. Het resultaat was dat deze in de eerste vijf tot zes jaar wel goed doorgroeyden, maar daarna kwamen er behalve minder vruchten ook steeds kleinere vruchten aan de boom. Na 10 tot 15 jaar brak de een na de andere boom. Dat was toen ook al duidelijk een voorbeeld van uitgestelde onverenigbaarheid. De oudere fruittelers hier in

"Deze onverenigbaarheidlijst heeft zijn waarde bewezen"

Opheusden zeggen het nu nog: 'Zoet op zuur, dat houdt niet op den duur.'" In de ogen van Schalk is uitgestelde onverenigbaarheid niet altijd een onoverkomelijk probleem. "In de siertuin hoeft het geen probleem te zijn wanneer sierbomen gebruikt worden waarvan we weten dat onverenigbaarheid aanwezig is en dat de combi-

natie al na een jaar of tien afbreekt. Bijvoorbeeld *Prunus tenella* op onderstam *Prunus avium* en *Cytisus praecox* veredeld op onderstam *Laburnum watereri Vossii*. En ook in de stad moet je nu durven zeggen: 'Dit is een boom die maar twintig jaar meegaat'. Vooral in de stad staat vandaag de dag immers het merendeel van onze laanbomen op plekken waar meer dan eens straten worden opgebroken voor nieuwe kabels en rioleringen en ter plekke de wortels van de laanbomen worden doorgezaagd. Een boom hoeft dan ook maar hooguit 20 jaar mee te kunnen gaan." Het argument dat vaak door de tegenstanders van het kappen van oudere bomen wordt aangehaald, wuift Schalk weg. "Zet er dan meteen een nieuwe boom van zeven tot tien jaar oud neer. Kortom, een stevige boom met een mooie kroon en een flinke stam. Als je deze plant, dan staat er ook er wat. En plant niet van die kleine boompjes van een paar jaar oud." Volgens Schalk, die de onverenigbaarheidlijst voor een groot deel in zijn eentje heeft samengesteld, is er door de komst van de lijst qua laanbomen wel een verschuiving op gang gekomen. "Uit angst voor die uitgestelde onverenigbaarheid worden er door gemeenten meer bomen op eigen wortel gevraagd." Maar, zo waarschuwt Schalk, "Bomen op eigen wortel zijn voor boomkwekers moeilijker te kweken. De bomen moeten vaker verplant worden en verder

is het belangrijk dat de wortels goed en gelijk rond de stam verdeeld zijn. Is dat niet, dan krijg je later alsnog problemen met groeiachterstand en scheefgroei."

"Er wordt nog zoveel gerommeld"

Schalk pleit bij de laanboomkweek van cultivars op onderstammen dan ook voor een certificaat van een onafhankelijke keuringsinstantie. "Er wordt nog zoveel gerommeld, zo blijkt bijvoorbeeld ook uit het gebruikswaardenonderzoek dat ik nog steeds doe. Van de gegevens die ik van gemeentes krijg klopt 60 procent niet. Deels kloppen de lijsten niet en soms staan zelfs de bomen er helemaal niet die eigenlijk geleverd hadden moeten worden." Volgens Schalk is door toedoen van de EU, maar ook door telers zelf, de keuringsinstantie die de cultivars van laanbomen beoordeelde verdwenen. "Voor laanboomkwekers is alleen maar het meest hoognodige gebeven, zoals de controle op quarantaineziektes door Naktuinbouw. Dit in tegenstelling tot de vruchtboomteelt. Bij de laanboomteelt wordt bijvoorbeeld niet meer gekeken naar kwaliteit en rasechtheid. De controle is echt ontoerei-

kend." De bal ligt volgens Schalk bij de telers zelf. "Zo gauw de kwekers besluiten dat ze wel zo'n keuring willen, dan komt die er ook weer. Bij de vruchtboomkwekers is dat nu nog steeds het geval. Voor laanboomkwekers gebeurt het allemaal op basis van vrijwilligheid en is er geen verplichting. In het verleden moesten de kwekers om aan gemeentes te kunnen leveren een certificaat kunnen overleggen. Hierin stonden dan zaken als rasechtheid en welke onderstammen gebruikt zijn. Nu worden zaken gedaan op basis van de blauwe ogen van de kweker. Het is zeker niet zo dat iedereen de zaken bewust verkeerd gedaan heeft, maar vaak ontbreekt ook de kennis. Bij de kwekers heeft het lange tijd aan opleiding en mentaliteit ontbroken. Gelukkig komt het nu steeds meer voor dat kwekers ook weer meer geld steken in scholing, zoals op het gebied van sortimentskennis en ziektes en plagen. Maar dat is echt iets van de laatste jaren. Met beter opgeleid personeel wordt uiteindelijk de kwaliteit en rasechtheid verhoogd waar iedereen, inclusief de afnemer/gebruiker, baat bij heeft."

Uitgestelde onverenigbaarheid in de praktijk.